

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף כו

דבי בר מריון: בני ביתו של 'בר מריון' בנו של רבין כשהיו מנפצים את הפשתן היתה הנעורת שיוצאת מהניעור עפה ומזיקה אנשים, באו לפני רבינא ואמר להם שמה שרבי יוסי מחייב את המזיק להרחיק 'בחיצים שלו' (= במקרה שהנזק דומה לזריקת חץ) זה רק כשהחיצים הולכים מכוחו של המזיק, אבל כאן הנעורת עפה מחמת הרוח ולכן הם לא חייבים להרחיק.

קושיא על רבינא: מתקיף לה מר בר רב אשי: מדוע זה שונה מהעושה מלאכת 'זורה' בשבת שחייב למרות שהרוח מפרידה את המוץ מגרעיני התבואה? ואם בכל זאת חייב, מוכח שזה כן נחשב ל'חיצים' שלו, וכמו כן יהיו חייבים להרחיק למרות שהפסולת עפה מחמת הרוח.

אמרוה קמיה דמרימר: כשאמרו זאת לפני מרימר, אמר להם שכאמת מר בר רב אשי צודק וזה דומה לזורה בשבת, ואכן זה נחשב לחיצים שלו.

קושיא נוספת על רבינא: ולרבינא מאי שנא: כלומר אמנם רבינא יכול לומר שאין להקשות מזורה בשבת, לפי שהוא סובר שלא לומדים ממון מאיסור שבת, משום שלגבי שבת התורה אסרה 'מלאכת מחשבת' וכיון שהוא מעוניין שהרוח תסייע לו להפריד את המוץ מהתבואה והתקיימה מחשבתו לכן חייב, אבל לגבי נזקין התורה חייבה רק על נזק שעושה בכוחו ממש. אלא שקשה מדוע זה שונה מאדם שהכה עם פטיש על הברזל ויצא ניצוץ והזיק שחייב לשלם, והרי הרוח הוליכה את הניצוץ?

תירוץ: התם: לגבי ניצוץ נוח לו שהניצוץ עף מחוץ לביתו כדי שלא ישרף לו הבית, אבל כאן לגבי ניפוץ פשתן אין שום עניין שהרוח תעיף את הנעורת, ולכן אין זה נחשב ל'חיצים' שלו.

משנה: לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו, בין אם הוא שדה תבואה או שדה של אילנות, אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות, והטעם הוא שכשהוא יחרוש

את הקרקע שסביב האילן שלו לא יצטרך להכניס את המחרישה שלו לתוך שדה חבירו, דין זה נאמר בין יש לחבירו כרם של גפנים או שאר אילנות.

היה גדר בינתיים, זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן: כלומר כל אחד מהם יכול לטעת אילנות סמוך לגדר, שהרי בכל מקרה המחרישה לא יכולה להיכנס לשדה חבירו מחמת הגדר.

היו שרשים יוצאים לתוך של חבירו: אם השרשים של האילן שלו יוצאים לתוך השדה של חבירו, מותר לחבירו לקצוץ אותם עד לעומק ג' טפחים כדי שלא יפריעו למחרישה שלו לחרוש בשדה שלו, שהמחרישה מעמיקה עד ג' טפחים.

היה חופר בור שיח ומערה, קוצץ ויורד: אם בעל השדה שהשרשים נכנסו לתוך שדהו רוצה לחפור בשדהו בור שיח ומערה, והשרשים מעכבים בעזו, מותר לו לקצוץ את השרשים כמה שהוא צריך.

והעצים שלו: יבואר בגמ' של מי.

גמרא: תנא, ארבע אמות שאמרו כדי עבודת הכרם: כפי שביארנו במשנה, שד' אמות זה השיעור הנצרך למחרישה, שלא יצטרך להכניס את המחרישה שלו לתוך שדה חבירו.

אמר שמואל לא שנו אלא בארץ ישראל, אבל בבבל שתי אמות: לפי שהמחרישה של בני בבל קצרה יותר, ודי להרחיק ב' אמות.

תניא נמי הכי וכו': הגמ' מביאה ראייה לדברי שמואל מברייתא שאומרת שצרך להרחיק ב' אמות ולא ד' אמות כמו במשנתנו, לפי שהברייתא דיברה בבבל.

איכא דרמי לה מירמא: ויש שהביאו את דברי שמואל כתירוץ על קושיא שיש סתירה בין המשנה (= ד' אמות) לברייתא (= ב' אמות).

*

רבא בר רב חנן היו לו דקלים בסמוך לגבול של הכרם של רב יוסף, היו באות ציפורים ויושבות בדקלים ויורדות לכרמים של רב יוסף ומזיקות להם. אמר לו רב יוסף - 'לך ותקצוץ את האילנות שלך', ענה לו רבא בר חנן - 'והרי הרחקתי אותם ד' אמות' (= כפי השיעור הכתוב במשנתנו), אמר לו רב יוסף - ד' אמות הוא שיעור הרחקה לאילנות, אבל לכרמים צריך להרחיק יותר'. שאל אותו רבא בר חנן - והרי למדנו (= במשנתנו) 'אחד גפנים ואחד כל אילן!' ענה לו רב יוסף - 'כוונת המשנה

שצריך להרחיק משדה אילן שלו לשדה אילן של חברו ומכרם שלו לכרם של חברו ד' אמות, אבל בין אילן לגפנים צריך להרחיק יותר'. אמר לו רבא בר חנן - 'אני לא רוצה לקצוץ את האילנות שלי, משום שרב אמר שאסור לקצוץ דקל הנותן פירות, ובנוסף אמר רבי חנינא שבנו שחכת (= כך היה שמו) מת קודם זמנו כיון שקצץ תאנה קודם זמנה (= שעדיין נותנת פירות), אם אתה רוצה תקצוץ אתה'.

רב פפא היו לו דקלים בסמוך לגבול של השדה של רב הונא בנו של רב יהושע, הלך רב פפא ומצא שרב הונא חופר וחותר את שורשי האילנות של רב פפא שנכנסו לתוך שדהו. אמר לו רב פפא - 'מה אתה עושה? ענה לו רב הונא - 'למדנו (= במשנתנו) היו שרשים יוצאים לתוך של חברו מעמיק שלשה כדי שלא יעכב המחרישה', אמר לו רב פפא - 'המשנה התירה לקצוץ עד לעומק שלושה טפחים, ואתה קוצץ יותר!' ענה לו רב הונא - 'אני חופר בורות שיחין ומערות, והמשנה התירה לקצוץ כפי הנצרך'.

אמר רב פפא, הבאתי לו הרבה ראיות שלא יקצוץ, ולא יכולתי לו (= שהיה דוחה את כולו), עד שאמרתי לו את מה שאמר רב יהודה - 'מצר (= דרך שעוברת בין שתי שדות) שהחזיקו בו רבים ועשו להם דרך לעבור בו, אסור לקלקלו למרות שהוא שייך לאדם פרטי', וגם בשדה שלי החזיקו אבותי ואבות וא"כ אסור לך לקצוץ את השורשים.

לבתר דנפק: לאחר שיצא רב פפא, אמר רב הונא - מדוע לא אמרתי לו שהחזקה מועילה רק בתוך 16 אמה הסמוכים לאילן, שבשיעור הזה אם קוצץ מהשרשים הרי הוא מזיק לאילן, משום ששיעור יניקת אילן הוא 16 אמה (כפי שיבואר לקמן), אבל מחוץ ל-16 אמה אינו מזיק לאילן, ולא מועילה לזה חזקה כיון שאינו שייך לאילן, ואני חפרתי מחוץ ל-16 אמה.

*

למדנו במשנתנו - היה חופר בור שיח ומערה קוצץ ויורד העצים שלו:

בעא מיניה יעקב הדייבא מרב חסדא - עצים של מי: מי מקבל את העצים, בעל המערה או בעל האילן?

אמר ליה, תניתוה, שרשי אילן וכו': אדם שיש לו עץ הנטוע ליד קרקע השייכת להקדש, והשורשים שלו נכנסים לתוך הקרקע של ההקדש. אין בהם מעילה (כלומר אם נהנה מהשורשים לא מעל בהקדש), אך מדרבנן אסור להינות מהם.

אי אמרת בשלמא: אם נאמר שהשורשים הולכים אחר האילן, מובן מדוע אין כאן מעילה. אבל אם נאמר שהשורשים הולכים אחר הקרקע מדוע אין מעילה?

כלומר מוכח מכאן שהשורשים שייכים לבעל האילן ולא לבעל הבור.

קושיא: אלא מאי בתר אילן אזלינן? אימא סיפא וכו': אילן של הקדש ששורשיו נכנסים לתוך קרקע של בן אדם, אין בהם מעילה אך מדרבנן לא נהנים מהם. אם השורשים הולכים אחרי האילן מדוע אין בהם מעילה והרי הם שייכים להקדש?

מידי איריא וכו': אלא בהכרח אי אפשר להביא ראייה מהמשנה הזו. כי מדובר שם שאחרי שהקדישו את האילן צמחו השורשים ונכנסו לתוך הקרקע. והתנא של המשנה הזו סובר 'אין מעילה בגידולין' אפילו באילן של הקדש הנטוע בקרקע של הקדש!

תירוץ נוסף: רבינא אמר: באמת השורשים הולכים אחרי האילן ולכן ברישא (באילן) של הדיוט ששורשיו בשדה (הקדש) לא מועלין בשורשים. ואין קושיא מהסיפא (באילן) של הקדש ששורשיו בשדה (הדיוט) מדוע לא מועלין בשורשים, כי בסיפא מדובר שהאילן נמצא מחוץ ל-16 אמה וממילא השורשים שלו כבר לא יונקים אל האילן ואינם שייכים לאילן. אבל ברישא מדובר בתוך 16 אמה לקרקע, ואין מעילה בשורשים כי כאמור הולכים אחרי האילן והוא של הדיוט.

*

אמר עולא אילן הסמוך למצר: לגבול בינו לשדה חבירו בתוך שש עשרה אמה, בעל האילן הוא גזלן כי הוא יונק משדה חבירו. ואין צריך להביא ביכורים מהעץ הזה, כי בביכורים נאמר "אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֶרְצָךָ" והעץ הזה יונק מארץ אחרת.

שאלה: מנא ליה לעולא הא: הגמרא מבררת מניין עולא למד זאת.

עשר נטיעות: עשר נטיעות המפוזרות במרחק שווה בתוך שטח של חמישים על חמישים אמה, מותר לחרוש סביבם עד ראש השנה של שנת שמיטה. ואף שמצווה מהתורה להוסיף מחול על הקודש ואסור לחרוש כבר שלושים יום לפני ראש השנה של שמיטה, הלכה למשה מסיני שכאן מותר.

דחיה: כמה הוו להו: כמה אמות כולל השטח של 50×50 ? תשובה: 2500 אמה. ואם נחשב מתוך השטח הזה כמה אמות ישנן לכל עץ ועץ? התשובה: 250. (החישוב: $250 = 10 \div 2500$). ואם כן אין זה תואם עם דברי עולא. כי עולא אמר שהשטח של ניקת עץ הוא 16 אמה לכל צד, דהיינו 1024 אמה. ($32 \times 32 = 1024$)

ואלא מדתנן שלשה אילנות: לעצים גדולים יש דין אחר מנטעות צעירות, כי יש להם יניקה גדולה יותר. ואם יש שלוש אילנות אפילו של שלושה בני אדם, המפוזרות בשווה בשטח של בית סאה, הרי אלו מצטרפין להיות 'שדה אילן'. ואז מותר לחרוש את כל הבית סאה בשבילים עד חג העצרת של ערב שביעית. אבל אם יש פחות משלוש אילנות בבית סאה, מותר לחרוש רק בסמוך לכל אילן, ושאר השטח נחשב כ'שדה לבן' (= שדה תבואה) ומותר לחרוש אותו רק עד פסח של שנה שישית.

דף כז.

דחייה: כמה הוו להו: כמה אמות כולל השטח של 50×50 ? תשובה: 2500 אמה. ואם נחשב מתוך השטח הזה כמה אמות ישנן לכל עץ ועץ? התשובה: 833 ושליש. (החישוב: $833.3 = 3 \div 2500$). ואם כן אין זה תואם עם דברי עולא, כי עולא אמר שהשטח של יניקת עץ הוא 16 אמה לכל צד דהיינו 1024 אמה ($32 \times 32 = 1024$) תירוץ: לא דק: עולא לא דייק בדבריו אלא אמר מספר הקרוב למספר האמיתי.

קושיא: אימור דאמרינן לא דק לחומרא, לקולא לא דק מי אמרינן?: אמנם יתכן הדבר שאמורא לא דייק בדבריו לחומרא כשהוסיף על השיעור הנצרך, אך לא יתכן שיקל בדבריו ויאמר שיעור שיביא לתקלה. דהיינו אם עולא היה אומר שהשטח קטן יותר משהטח האמיתי, היה בזה חומרא שכבר משטח כזה חייב להביא ביכורים. אך עולא אמר שהשטח גדול יותר מהשטח האמיתי ונמצא שהוא מיקל שלא צריך להביא ביכורים עד 1024 אמה במקום רק עד 833.3!

תירוץ: מי סברת בריבועא קא אמרינן בעיגולא קא אמרינן: עולא לא התכוין לשטח של 16 אמה בריבוע, אלא בעיגול (כלומר רדיוס של 32 אמה). וזה שטח קטן יותר.

קושיא: מכדי כמה מרובע יותר על העיגול וכו': הרי המרובע יתר על העיגול ברבע. ואם ניקח את 1024 ונוריד ממנו רבע נקבל 768, שזה מספר האמות של יניקת עץ ברדיוס של 32 אמה. ואם כן עדיין המספר הזה לא תואם עם המספר האמיתי שהוא 833.3! והיינו שאם נחשב זאת ב'אמות', נמצא שעולא אמר '16 אמות' במקום '16 וחצי אמות' (לכל צד).

תירוץ: היינו דלא דק ולחומרא לא דק: זהו מה שלא דייק עולא בדבריו, וכאן זה לחומרא, כי הוא אמר שאפילו בשיעור קטן יותר כבר חייבים בביכורים.